

Komisja Nadzoru Finansowego

Rekomendacja C

dotycząca zarządzania ryzykiem koncentracji

Warszawa, maj 2016 r.

Wstęp

Rekomendacja wydana jest na podstawie art. 137 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 128, z późn. zm.) i stanowi zbiór zasad dotyczących dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji. Bank, dostosowując swoją działalność do niniejszej Rekomendacji, uwzględnia przepisy prawa, w szczególności przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (tekst jednolity Dz. U. UE z 2013 r., L 176, 27.6.2013) (dalej: rozporządzenie CRR).

Ryzyko koncentracji, w wyniku jego materializacji w czasie kryzysu finansowego zapoczątkowanego w 2008 r., stanowiło źródło poważnych strat dla europejskich i globalnych banków, przyczyniając się do osłabienia ich kondycji finansowej i bezpieczeństwa funkcjonowania. W związku z rozwojem sytuacji w sektorze bankowym, nabyciem nowych doświadczeń zarówno przez banki, jak i nadzór finansowy oraz rozwojem regulacji europejskich na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat, zaistniała potrzeba nowelizacji Rekomendacji C, zakładającej aktualizację i wzbogacenie jej treści o nowe obszary. Poniższa rekomendacja zastępuje Rekomendację C *dotyczącą zarządzania ryzykiem koncentracji zaangażowań* wydaną przez nadzór bankowy w 2002 r.

Rekomendacja C skierowana jest do wszystkich banków, niezależnie od poziomu konsolidacji. Rekomendacja C powinna być pomocna w wypracowaniu kompleksowego i perspektywicznego podejścia do zarządzania ryzykiem koncentracji w bankach. Zasady odnoszące się do polityki banku i szczegółowe wymagania ostrożnościowe w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji zostały określone w kolejnych rozdziałach rekomendacji. Rekomendacja wskazuje ponadto na pożądany kierunek działań podejmowanych przez zarząd i radę nadzorczą banku w ramach procesu zarządzania ryzykiem koncentracji.

Ryzyko koncentracji jest tradycyjnie analizowane w odniesieniu do działalności kredytowej i takie ujęcie ryzyka koncentracji znajduje odzwierciedlenie w Rekomendacji C. W praktyce ryzyko koncentracji dotyczy także innych obszarów działalności banku, związanych przykładowo z aktywnością banku na rynkach finansowych czy z codzienną działalnością operacyjną. W wyniku zaburzeń na niektórych rynkach, sektorach gospodarki i krajach lub w ramach niektórych obszarów działalności banku, koncentracje wynikające m.in. z uzależnienia działalności banku od tych samych lub bardzo podobnych produktów, usług czy dostawców, polegania na mało zdywersyfikowanych aktywach płynnych i źródłach finansowania, posiadania istotnych ekspozycji wobec pojedynczych klientów lub grup powiązanych klientów czy ekspozycji będących pod wpływem wspólnych lub silnie dodatnio skorelowanych czynników ryzyka, mogą przyczynić się do powstania strat wystarczająco dużych, by pogorszyć ogólny profil ryzyka banku i stanowić zagrożenie dla kontynuowania działalności.

W związku z powyższym, Rekomendacja C formułuje szczególne oczekiwania wobec banków, które spełniają jedno z poniższych kryteriów:

- bank posiada znaczący udział w rynku depozytów sektora niefinansowego (depozyty sektora niefinansowego w bilansie banku przekraczają 2% zagregowanej sumy tych depozytów w sektorze bankowym na podstawie publikowanych przez KNF danych dla całego sektora bankowego według stanu na koniec poprzedniego roku),
- bank został zidentyfikowany jako instytucja o znaczeniu systemowym zgodnie z odnośnymi przepisami ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. *o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym* (Dz. U. z 2015 r., poz. 1513).

Banki te powinny stosować się do wszystkich postanowień Rekomendacji C. W odniesieniu do pozostałych banków, możliwe jest niestosowanie postanowień rekomendacji 15., która odnosi się do zarządzania ryzykiem koncentracji pomiędzy różnymi rodzajami ryzyka, oraz następujących postanowień: 1.6. lit. a) tiret pierwsze w zakresie dotyczącym uwzględniania korelacji pomiędzy czynnikami ryzyka, które mogą ujawniać się tylko w warunkach skrajnych, 1.6. lit. a) tiret drugie w zakresie dotyczącym uwzględniania zależności pomiędzy czynnikami ryzyka, 7.7. lit. a) w zakresie dotyczącym uwzględniania współzależności pomiędzy ekspozycjami, 7.9. w zakresie dotyczącym korelacji różnych czynników ryzyka, 8.14. lit. b), 8.14. lit. f), 8.15. lit. e) oraz 12.4.

Niezależnie od powyższego, banki powinny stosować postanowienia pozostałych rekomendacji KNF w zakresie odnoszącym się do zarządzania ryzykiem koncentracji w ramach innych – poza kredytowym – rodzajów ryzyka, na zasadach określonych w tych rekomendacjach. Banki powinny również zarządzać ryzykiem koncentracji wynikającym z ekspozycji wobec podmiotów sektora nieregulowanego. Szczegółowe wytyczne w tym zakresie, które zostały opracowane przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego, zaczną obowiązywać w dniu 1 stycznia 2017 r.¹

Banki prowadzące wyspecjalizowaną działalność, których strategia działania wiąże się z powstaniem ryzyka koncentracji w odniesieniu do niektórych podmiotów, usług lub rynków (np. banki hipoteczne), powinny w sposób szczególny zwracać uwagę na ryzyko koncentracji, ponieważ mogą być na nie narażone potencjalnie w większym stopniu niż banki uniwersalne. Podobne zastrzeżenie dotyczy banków będących podmiotami zależnymi, których działalność wiąże się z ryzykiem koncentracji w ramach poszczególnych produktów, usług lub rynków w związku z realizacją strategii dla całej grupy.

W przypadku banków spółdzielczych działających w zrzeczeniu bądź w systemie ochrony w rozumieniu ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. *o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających* (tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 2170), oczekiwaniem nadzoru jest, aby postanowienia dotyczące przyjmowanej polityki były opracowywane przy wsparciu banków zrzeszających bądź jednostek zarządzających systemem ochrony, z uwzględnieniem indywidualnej specyfiki i profilu ryzyka każdego zrzeszonego banku oraz zasady

¹ EBA, *Limits on exposures to shadow banking entities which carry out banking activities outside a regulated framework under Article 395(2) of Regulation (EU) No 575/2013*, EBA/GL/2015/20, 14 December 2015. Wytyczne zostaną przetłumaczone przez EUNB na oficjalne języki krajów Unii Europejskiej.

proporcjonalności. O zakresie i stopniu zaawansowania przyjmowanych procedur powinna decydować skala działalności. Proces tworzenia regulacji wewnętrznych w tych bankach, pomimo aktywnej roli banku zrzeszającego, nie może jednak stać w sprzeczności ze zdefiniowanym w poszczególnych rekomendacjach zakresem obowiązków i odpowiedzialnością statutowych organów zrzeszonych banków spółdzielczych.

Banki zrzeszające i jednostki zarządzające systemami ochrony powinny wspierać zrzeszone banki spółdzielcze w zakresie opracowywania narzędzi analitycznych na potrzeby pomiaru poziomu ryzyka koncentracji, jak również przygotowywania i przeprowadzania testów warunków skrajnych. Dodatkowo, oczekiwaniem wobec jednostek zarządzających systemami ochrony jest monitorowanie i kontrolowanie ryzyka koncentracji na poziomie podmiotów współtworzących te systemy.

KNF oczekuje, że Rekomendacja C *dotycząca zarządzania ryzykiem koncentracji*, stanowiąca załącznik do uchwały Nr 351/2016 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 24 maja 2016 r. (Dz. Urz. KNF poz.), zostanie wprowadzona nie później niż do 1 stycznia 2017 r.

Słowniczek pojęć

1. **Apetyt na ryzyko** – bieżąca i przyszła gotowość banku do podejmowania ryzyka.
2. **Ekspozycja** – ekspozycja rozumiana zgodnie z art. 389 rozporządzenia CRR.
3. **Duża ekspozycja** – ekspozycja rozumiana zgodnie z art. 392 rozporządzenia CRR.
4. **Limity dużych ekspozycji** – limity określone w art. 395 ust. 1 rozporządzenia CRR.
5. **Efekty drugiej rundy** – efekty wynikające z pogorszenia warunków ekonomicznych w sferze realnej gospodarki, które z pewnym opóźnieniem, w sposób pośredni, negatywnie oddziałują na bilanse banków, powodując pogorszenie kondycji finansowej całego sektora bankowego, m.in. poprzez obniżenie jakości aktywów, wzrost należności zagrożonych, obniżenie rentowności czy zwiększenie ryzyka niewypłacalności banku.
6. **Rekomendacja W** – Rekomendacja W *dotycząca zarządzania ryzykiem modeli w bankach*, Komisja Nadzoru Finansowego, Warszawa, lipiec 2015 r.
7. **Model** – rozumiany zgodnie z definicją zawartą w Rekomendacji W.
8. **Ryzyko koncentracji** – zagrożenie wynikające z nadmiernych koncentracji z tytułu ekspozycji wobec poszczególnych klientów, grup powiązanych klientów, klientów działających w tym samym sektorze gospodarki, regionie geograficznym, prowadzących tę samą działalność lub dokonujących obrotu tymi samymi towarami, podmiotów należących do grupy kapitałowej banku (zarówno w ujęciu transgranicznym, jak i krajowym), ekspozycji denominowanych w tej samej walucie lub indeksowanych do tej samej waluty, z tytułu stosowanych technik ograniczenia ryzyka kredytowego oraz dużych pośrednich ekspozycji kredytowych, takich jak pojedynczy wystawca zabezpieczenia, charakteryzujących się potencjałem do generowania strat na tyle dużych, by zagrozić kondycji finansowej banku lub zdolności do prowadzenia podstawowej działalności lub doprowadzić do istotnej zmiany profilu ryzyka banku.
9. **Analiza scenariuszowa** – polega na przeprowadzeniu analizy przy założeniu scenariuszy jednoczesnej zmiany wielu współwystępujących czynników ryzyka oraz badaniu ich wpływu na sytuację banku.
10. **Analiza wrażliwości** – polega na przeprowadzeniu analizy przy założeniu zmian poszczególnych czynników ryzyka, a także kombinacji takich zmian oraz statycznym analizowaniu ich wpływu na sytuację banku.
11. **Test odwrócony** – polega na przeprowadzeniu analizy przy przyjęciu założenia wystąpienia negatywnych skutków zmaterializowania się ryzyka oraz określeniu scenariuszy w ramach analizy scenariuszowej, które mogłyby do takich sytuacji doprowadzić.
12. **Jednostka organizacyjna** – zasadniczy element struktury organizacyjnej wydzielony ze względu na funkcje w organizacji lub według innych kryteriów (np. geograficznych lub produktowych); jednostkami organizacyjnymi są np.: centrala, oddziały, regiony, biuro maklerskie; jednostki organizacyjne mogą być również wydzielane w strukturze organizacyjnej jednostek organizacyjnych wyższego rzędu – np. filie w ramach oddziałów, punkty kasowe, ekspozytury w ramach oddziałów lub filii.
13. **Grupa powiązanych klientów** – rozumiana zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 39 rozporządzenia CRR.

Spis rekomendacji

I. Zarząd i rada nadzorcza

Rekomendacja 1

Zarząd banku powinien opracować oraz wprowadzić w życie sporządzoną w formie pisemnej politykę zarządzania ryzykiem koncentracji. Polityka ta powinna wynikać z zatwierdzonej przez radę nadzorczą strategii zarządzania ryzykiem banku oraz odzwierciedlać zaakceptowany przez radę nadzorczą apetyt na ryzyko.

Rekomendacja 2

Bank powinien opracować w formie pisemnej i wprowadzić procedury zarządzania ryzykiem koncentracji wynikające z polityki zarządzania ryzykiem koncentracji.

Rekomendacja 3

Zarząd banku powinien wyznaczyć osoby odpowiedzialne za wprowadzenie i realizację polityki zarządzania ryzykiem koncentracji.

Rekomendacja 4

Zarząd banku powinien co najmniej raz w roku dokonywać oceny przyjętej polityki zarządzania ryzykiem koncentracji pod względem sposobu jej stosowania oraz ewentualnej konieczności wprowadzenia zmian. Zarząd banku powinien poinformować radę nadzorczą o wynikach oceny.

Rekomendacja 5

Rada nadzorcza, w ramach wypełniania swoich funkcji i odpowiedzialności za proces zarządzania ryzykiem w banku, powinna nadzorować realizację polityki zarządzania ryzykiem koncentracji.

Rekomendacja 6

Struktura organizacyjna banku, w sposób odpowiadający skali działalności i profilowi ryzyka, powinna zapewniać rozdzielenie funkcji pomiędzy jednostkami organizacyjnymi:

- a) przeprowadzającymi operacje mające wpływ na ryzyko koncentracji,*
- b) odpowiedzialnymi za monitorowanie i kontrolowanie ryzyka koncentracji.*

II. Identyfikacja, pomiar lub szacowanie ryzyka koncentracji i narzędzia wspierające proces zarządzania ryzykiem koncentracji

Rekomendacja 7

Bank powinien dysponować wiarygodnym i skutecznym procesem identyfikacji i pomiaru lub szacowania ryzyka koncentracji.

Rekomendacja 8

Bank powinien przeprowadzać testy warunków skrajnych służące ocenie wpływu czynników z otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego banku na ryzyko koncentracji.

III. Przeciwdziałanie i ograniczanie ryzyka koncentracji

Rekomendacja 9

Bank powinien stosować zatwierdzone przez zarząd limity ograniczające ryzyko koncentracji. Limity te powinny odzwierciedlać apetyt na ryzyko, znaczenie systemowe, charakter, skalę i złożoność działalności banku.

Rekomendacja 10

Bank powinien zapewniać, że stosowane mechanizmy ograniczania ryzyka są adekwatne, wykonalne i w pełni zrozumiałe przez właściwych pracowników. Bank powinien upewnić się, że podczas ograniczenia ryzyka koncentracji, biorąc pod uwagę charakter i jakość mechanizmów ograniczających ryzyko, nie polega w nadmiernym stopniu na tych mechanizmach, zastępując tym samym jeden rodzaj koncentracji innym.

Rekomendacja 11

Bank powinien oceniać zasadność uwzględniania ryzyka koncentracji w procesie szacowania kapitału wewnętrznego.

IV. Monitorowanie i raportowanie w zakresie ryzyka koncentracji**Rekomendacja 12**

Bank powinien posiadać system monitorowania ryzyka koncentracji, umożliwiający pozyskiwanie w szybki sposób informacji zarządczej i szybką reakcję banku na zaistniałe zagrożenia.

Rekomendacja 13

Bank powinien posiadać rzetelny i wiarygodny system informacji zarządczej w obszarze ryzyka koncentracji.

V. System kontroli wewnętrznej**Rekomendacja 14**

System kontroli wewnętrznej w banku powinien zapewniać przestrzeganie zasad zarządzania ryzykiem koncentracji.

VI. Zarządzanie ryzykiem wynikającym z interakcji pomiędzy koncentracjami w ramach tego samego oraz różnych rodzajów ryzyka**Rekomendacja 15**

Bank powinien stosować zintegrowane podejście do zarządzania ryzykiem koncentracji, uwzględniając ryzyko wynikające z interakcji pomiędzy poszczególnymi koncentracjami w ramach tego samego rodzaju ryzyka oraz ryzyko wynikające z interakcji pomiędzy koncentracjami w ramach różnych rodzajów ryzyka.

I. Zarząd i rada nadzorcza

Rekomendacja 1

Zarząd banku powinien opracować oraz wprowadzić w życie sporządzoną w formie pisemnej politykę zarządzania ryzykiem koncentracji. Polityka ta powinna wynikać z zatwierdzonej przez radę nadzorczą strategii zarządzania ryzykiem banku oraz odzwierciedlać zaakceptowany przez radę nadzorczą apetyt na ryzyko.

- 1.1. Bank powinien ustanowić proces zarządzania ryzykiem koncentracji, który będzie częścią procesu zarządzania ryzykiem w banku.
- 1.2. Zarządzając ryzykiem koncentracji, bank powinien analizować i oceniać wpływ ryzyka koncentracji na kapitał, płynność i wyniki finansowe banku (zarówno odrębnie, jak i łącznie).
- 1.3. Zarząd banku powinien jednoznacznie określić apetyt na ryzyko w odniesieniu do ryzyka koncentracji, adekwatny do znaczenia systemowego, charakteru, skali i złożoności działalności banku.
- 1.4. Polityka zarządzania ryzykiem koncentracji powinna być dostosowana do znaczenia systemowego, charakteru, skali i złożoności działalności banku.
- 1.5. Polityka zarządzania ryzykiem koncentracji powinna być odpowiednio udokumentowana i określać zasady zarządzania ryzykiem koncentracji zarówno na poziomie jednostkowym, jak i skonsolidowanym, z uwzględnieniem jasno przypisanego zakresu obowiązków, spójne z zasadami określonymi w polityce kredytowej, polityce w zakresie inwestycji kapitałowych oraz polityce w zakresie transakcji pozabilansowych.
- 1.6. Rekomenduje się, aby polityka zarządzania ryzykiem koncentracji obejmowała w szczególności:
 - a) w zakresie identyfikacji i pomiaru lub szacowania ryzyka koncentracji zasady:
 - uwzględniania wszystkich istotnych dla banku czynników ryzyka, biorąc pod uwagę możliwe korelacje między nimi – również te, które mogą się ujawniać tylko w warunkach skrajnych,
 - przeprowadzania testów warunków skrajnych badających wpływ czynników z otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego banku na ryzyko koncentracji, pozwalających uwzględniać zależności pomiędzy czynnikami ryzyka,
 - b) w zakresie akceptacji i ograniczania ryzyka koncentracji zasady:
 - akceptacji założeń i parametrów przyjmowanych w procesie pomiaru lub szacowania ryzyka koncentracji,
 - określania mieszczącego się w apetycie na ryzyko poziomu ryzyka koncentracji,
 - uwzględniania w procesie zarządzania ryzykiem koncentracji ryzyka wynikającego ze specyfiki produktowej ekspozycji,
 - uwzględniania ryzyka koncentracji w procesie planowania nowej działalności,

- traktowania koncentracji związanych z zaangażowaniem w transakcje pochodne, w tym m. in. uwzględniania wpływu zaangażowania wobec pojedynczej izby rozliczeniowej na poziom ponoszonego ryzyka koncentracji, w szczególności w sytuacji potencjalnego braku możliwości wywiązania się izby rozliczeniowej ze zobowiązań,
- uwzględniania ryzyka koncentracji w procesie szacowania kapitału wewnętrznego,
- adekwatnego doboru mechanizmów ograniczania ryzyka koncentracji, w tym zwłaszcza limitów ograniczających ryzyko koncentracji,
- dopuszczalności kompensowania ekspozycji.

c) w zakresie monitorowania i raportowania o ryzyku koncentracji zasady:

- monitorowania ryzyka koncentracji na poziomie indywidualnym i skonsolidowanym, z uwzględnieniem charakteru linii biznesowych, zasięgu geograficznego działania i jednostek organizacyjnych banku,
- monitorowania przestrzegania limitów ograniczających ryzyko koncentracji,
- określania zakresu i częstotliwości raportowania, odbiorców raportów oraz komórek odpowiedzialnych za ich sporządzanie.

1.7. Zasady zarządzania ryzykiem koncentracji powinny zostać określone w osobnym dokumencie lub stanowić część zasad zarządzania ryzykiem kredytowym.

Rekomendacja 2

Bank powinien opracować w formie pisemnej i wprowadzić procedury zarządzania ryzykiem koncentracji wynikające z polityki zarządzania ryzykiem koncentracji.

2.1. Wprowadzone procedury powinny m.in. określać tryb i metody:

- a) identyfikacji i pomiaru lub szacowania ryzyka koncentracji,
- b) przeciwdziałania ryzyku koncentracji i ograniczania ryzyka koncentracji za pomocą odpowiedniego doboru mechanizmów, w tym zwłaszcza wskaźników wczesnego ostrzeżenia i limitów ograniczających ryzyko koncentracji,
- c) monitorowania procesu zarządzania ryzykiem koncentracji, ze szczególnym uwzględnieniem procedur zapewniających spełnianie wymogów określonych w odpowiednich przepisach prawa oraz regulacjach wewnętrznych,
- d) raportowania (w tym zakres, częstotliwość, odbiorców raportów, komórki odpowiedzialne za ich sporządzenie) w obszarze oceny ponoszonego ryzyka koncentracji, wykorzystania i przestrzegania limitów, jak też wyników działania modeli służących do oceny ekspozycji na ryzyko koncentracji
- e) wykorzystywania (w tym opis, zakres i sposób wykorzystania) systemów informatycznych stosowanych w zarządzaniu ryzykiem koncentracji,
- f) przeprowadzania testów warunków skrajnych, z uwzględnieniem wszystkich czynników ryzyka zidentyfikowanych przez bank jako istotne.

2.2. Przyjęte procedury dotyczące zarządzania ryzykiem koncentracji powinny być przedstawione właściwym pracownikom banku w określonym przez bank trybie i terminie.

Rekomendacja 3

Zarząd banku powinien wyznaczyć osoby odpowiedzialne za wprowadzenie i realizację polityki zarządzania ryzykiem koncentracji.

- 3.1. Zarząd i rada nadzorcza, w zakresie swoich kompetencji, ponoszą odpowiedzialność za ryzyko koncentracji, na jakie narażony jest bank, oraz za przyjęte w banku zasady zarządzania tym ryzykiem.
- 3.2. Zarząd banku może delegować funkcje związane z bieżącym zarządzaniem ryzykiem koncentracji na wyznaczone przez siebie osoby.
- 3.3. Osoby wyznaczone przez zarząd banku powinny być odpowiedzialne za przygotowanie, wprowadzenie i prawidłowe stosowanie procedur wewnętrznych związanych ze wszystkimi elementami procesu zarządzania ryzykiem koncentracji.

Rekomendacja 4

Zarząd banku powinien co najmniej raz w roku dokonywać oceny przyjętej polityki zarządzania ryzykiem koncentracji pod względem sposobu jej stosowania oraz ewentualnej konieczności wprowadzenia zmian. Zarząd banku powinien poinformować radę nadzorczą o wynikach oceny.

- 4.1. Ocena przyjętej polityki zarządzania ryzykiem koncentracji powinna polegać w szczególności na sprawdzaniu skuteczności i adekwatności realizacji zasad polityki zarządzania ryzykiem koncentracji w prowadzonej działalności.

Rekomendacja 5

Rada nadzorcza, w ramach wypełniania swoich funkcji i odpowiedzialności za proces zarządzania ryzykiem w banku, powinna nadzorować realizację polityki zarządzania ryzykiem koncentracji.

- 5.1. Rada nadzorcza powinna nie rzadziej niż raz na pół roku analizować raporty o ponoszonym przez bank ryzyku koncentracji, wykorzystaniu limitów i skutkach decyzji w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji oraz zapewniać, by w razie konieczności zarząd banku podejmował odpowiednie działania naprawcze.
- 5.2. Rada nadzorcza powinna przynajmniej raz w roku otrzymywać sprawozdania zarządu zawierające informację o skuteczności i adekwatności realizacji zasad polityki zarządzania ryzykiem koncentracji wraz z oceną konieczności wprowadzenia niezbędnych zmian.

Rekomendacja 6

Struktura organizacyjna banku, w sposób odpowiadający skali działalności i profilowi ryzyka, powinna zapewniać rozdzielenie funkcji pomiędzy jednostkami organizacyjnymi:

- a) przeprowadzającymi operacje mające wpływ na ryzyko koncentracji,
- b) odpowiedzialnymi za monitorowanie i kontrolowanie ryzyka koncentracji.

II. Identyfikacja, pomiar lub szacowanie ryzyka koncentracji i narzędzia wspierające proces zarządzania ryzykiem koncentracji

Rekomendacja 7

Bank powinien dysponować wiarygodnym i skutecznym procesem identyfikacji i pomiaru lub szacowania ryzyka koncentracji.

7.1. Bank powinien identyfikować ryzyko koncentracji, na które jest narażony:

- a) uwzględniając wszystkie istotne dla banku czynniki ryzyka koncentracji,
- b) oceniając wszystkie istotne koncentracje w pozycjach bilansowych i pozabilansowych,
- c) przeprowadzając analizy w przekroju różnych linii biznesowych i jednostek organizacyjnych,
- d) stosując metody i narzędzia umożliwiające systematyczną identyfikację ryzyka koncentracji,
- e) uwzględniając ryzyko koncentracji wynikające ze specyfiki produktowej ekspozycji, np. ryzyko strukturyzowanych produktów złożonych, takich jak produkty objęte sekurytyzacją,
- f) uwzględniając ryzyko koncentracji wynikające z ekspozycji w portfelu bankowym i handlowym oraz ryzyko wynikające z połączenia tych dwóch rodzajów ryzyka,
- g) biorąc pod uwagę rozwój sytuacji gospodarczej i sytuacji na rynkach finansowych oraz działania ich uczestników, z uwzględnieniem czynników o charakterze systemowym,
- h) uwzględniając efekty drugiej rundy w celu osiągnięcia perspektywicznego spojrzenia na zarządzanie ryzykiem koncentracji,
- i) wykorzystując testy warunków skrajnych.

7.2. Ze względu na to, że informacje wymagane do zidentyfikowania grup powiązanych klientów, szczególnie w oparciu o powiązania ekonomiczne, mogą wykraczać poza standardowy zakres informacji dotyczących klientów banków (na przykład mogą stanowić informacje dotyczące podmiotów powiązanych z klientami banku), bank powinien gromadzić możliwie obszerne informacje jakościowe dotyczące zależności biznesowych lub ekonomicznych swoich klientów (dostęp do takich danych posiadają najczęściej pracownicy banku mający bezpośredni kontakt z klientami – doradcy klientów). Bank powinien wykazać się tym większą starannością w gromadzeniu informacji umożliwiających identyfikację grup powiązanych klientów, im większa jest ekspozycja banku wobec danego klienta.

7.3. Bank powinien identyfikować ryzyko koncentracji w procesie planowania nowej działalności obejmującej wprowadzenie i rozwój nowych produktów, usług i obecności na rynkach oraz istotne zmiany dotychczasowych produktów, usług i zmiany na rynkach.

7.4. Bank powinien stosować narzędzia pomiaru ryzyka koncentracji zdefiniowane w procedurach zarządzania ryzykiem koncentracji, proporcjonalne do wielkości i złożoności banku oraz dostosowane do jego potrzeb.

7.5. Stosowane przez bank miary lub wskaźniki ryzyka koncentracji powinny opierać się nie tylko na wielkości ekspozycji, ale również na mierniku wrażliwym na ryzyko (np.

kapitale wewnętrznym, aktywach ważonych ryzykiem lub oczekiwanej stracie). Miary lub wskaźniki ryzyka koncentracji mogą przykładowo obejmować:

- a) największe ekspozycje co do wartości bezwzględnej lub w relacji do wybranej podstawy, np. portfela ekspozycji, kapitału i innych,
- b) największe ekspozycje wobec poszczególnych klientów, grup powiązanych klientów oraz klientów prowadzących tę samą działalność lub dokonujących obrotu tymi samymi towarami – co do wartości bezwzględnej lub w relacji do wybranej podstawy,
- c) koncentracje ekspozycji denominowanych w tej samej walucie lub indeksowanych do tej samej waluty,
- d) koncentracje z tytułu stosowanych technik ograniczenia ryzyka kredytowego, w tym z tytułu dużych pośrednich ekspozycji kredytowych, takich jak pojedynczy wystawca zabezpieczenia,
- e) koncentracje ekspozycji w ramach grupy kapitałowej banku,
- f) koncentracje w ramach poszczególnych produktów lub instrumentów,
- g) koncentracje w ramach poszczególnych sektorów gospodarki i regionów gospodarczych,
- h) koncentracje w portfelach banku,
- i) wskaźniki przestrzegania limitów,
- j) korelacje w portfelach,
- k) wskaźniki oceniające stopień dywersyfikacji (np. wskaźnik Herfindahla Hirschmanna – HHI),
- l) współczynnik Giniego,
- m) graficzne miary koncentracji portfela (np. krzywa koncentracji Lorenza).

7.6. Pomiar lub szacowanie ryzyka koncentracji powinny:

- a) umożliwiać rzetelną i terminową ocenę wpływu ryzyka koncentracji na wyniki finansowe/rentowność, wypłacalność, płynność i zgodność z wymogami regulacyjnymi banku,
- b) być dopasowane do znaczenia systemowego, charakteru, skali i złożoności działalności banku,
- c) podlegać regularnym przeglądom z uwagi na zmiany w otoczeniu zewnętrznym, zmiany profilu ryzyka banku, a także obecną i przewidywaną działalność banku.

7.7. Dokonując pomiaru lub szacowania ryzyka koncentracji, bank powinien:

- a) stosować narzędzia pomiaru ryzyka koncentracji (modele lub wskaźniki) pozwalające uchwycić w adekwatny sposób współzależności pomiędzy ekspozycjami,
- b) wykazywać, że stosowane modele odpowiadają charakterystyce portfeli kredytowych i strukturze zależności ekspozycji banku, a ewentualne odstępstwa od tych zasad powinny być uzasadnione i omówione w informacji dotyczącej modelu,

- c) zapewniać, w celu dostarczenia solidnych oszacowań, że okres próby przyjęty do kalibracji modelu jest wystarczająco długi, by uwzględniać lata, w których występują okresy spowolnienia gospodarczego,
 - d) uwzględniać w zasadach pomiaru ryzyka koncentracji kwestie związane z agregowaniem na poziomie całego banku ekspozycji wobec podobnych klientów, które mogą wynikać z różnego rodzaju działalności prowadzonych w różnych częściach banku, np. udzielania kredytów, zajmowania pozycji w portfelu handlowym, zarządzania zabezpieczeniami czy uruchamiania linii kredytowych.
- 7.8. Bank powinien posiadać odpowiednie systemy wewnętrzne, bazy danych oraz narzędzia analityczne wspierające pomiar lub szacowanie ryzyka koncentracji.
- 7.9. Bank powinien dokonywać pomiaru lub szacowania ryzyka koncentracji w normalnych warunkach, a następnie szacować zakres zwiększania się ryzyka w scenariuszach warunków skrajnych, biorąc pod uwagę, że w skrajnych warunkach może ujawniać się korelacja różnych czynników ryzyka.
- 7.10. Bank stosujący modele w celu pomiaru lub szacowania ryzyka koncentracji powinien objąć je procesem zarządzania modelami zgodnie z obowiązującymi regulacjami, w szczególności z uwzględnieniem Rekomendacji W.
- 7.11. Bank powinien rozumieć ograniczenia wynikające z braku możliwości uwzględnienia wszystkich istotnych elementów ryzyka koncentracji w stosowanych modelach.
- 7.12. Bank powinien dokonywać pomiaru lub szacowania i analizy ryzyka koncentracji w sposób ostrożny, zdając sobie sprawę z podstawowych ograniczeń i założeń zasad pomiaru.

Rekomendacja 8

Bank powinien przeprowadzać testy warunków skrajnych służące ocenie wpływu czynników z otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego banku na ryzyko koncentracji.

- 8.1. Bank powinien posiadać sporządzone w formie pisemnej i zatwierdzone przez radę nadzorczą banku zasady przeprowadzania testów warunków skrajnych.
- 8.2. Bank powinien posiadać infrastrukturę umożliwiającą przeprowadzanie testów warunków skrajnych.
- 8.3. Testy warunków skrajnych powinny być przeprowadzane na poziomie jednostkowym i skonsolidowanym.
- 8.4. Z zastrzeżeniem rekomendacji 8.6., testy warunków skrajnych powinny obejmować analizę wrażliwości, analizy scenariuszowe oraz testy odwrócone.
- 8.5. Do obowiązków zarządu banku powinno należeć:
- a) zapewnienie, aby testy warunków skrajnych były analizowane odpowiednio konserwatywnie,
 - b) zapewnienie, by rezultaty przeprowadzonych testów warunków skrajnych były wykorzystywane w procesie zarządzania ryzykiem, a w szczególności w procesie zarządzania kapitałowego banku, jak również w procesie planowania strategicznego banku,

- c) dokonywanie przeglądu założeń, scenariuszy oraz rezultatów testów warunków skrajnych,
 - d) regularne raportowanie wniosków z testów warunków skrajnych radzie nadzorczej.
- 8.6. Zakres i rodzaj przeprowadzanych testów warunków skrajnych powinien być współmierny do znaczenia systemowego, charakteru, skali i złożoności działalności banku.
- 8.7. Bank powinien przynajmniej raz w roku przeprowadzać testy warunków skrajnych służące identyfikacji i określeniu ilościowemu ekspozycji na możliwe przyszłe ryzyko koncentracji. Bank powinien posiadać zdolność do zwiększania częstotliwości przeprowadzania testów warunków skrajnych w szczególnych okolicznościach, takich jak niestabilne warunki rynkowe czy też na żądanie nadzoru.
- 8.8. Określając dotkliwość przeprowadzanych testów, bank powinien dostosować przyjmowane założenia do charakterystyki poszczególnych linii biznesowych.
- 8.9. Przyjmowane założenia powinny być zgodne z założeniami scenariuszy dla innych rodzajów ryzyka.
- 8.10. W celu identyfikacji i analizy czynników ryzyka koncentracji bank może badać wpływ zmiany kluczowych założeń na rezultaty analiz scenariuszowych. Tego typu badania mogą dostarczyć dodatkowych informacji w zakresie stopnia podatności banku na zakłócenia powodowane przez te czynniki.
- 8.11. Wybór scenariuszy i ocena adekwatności założeń powinny być udokumentowane.
- 8.12. Wykorzystanie testów warunków skrajnych jako metody identyfikacji ryzyka koncentracji nie oznacza, że testy powinny być przeprowadzane wyłącznie dla celów zarządzania ryzykiem koncentracji.
- 8.13. Scenariusze testów warunków skrajnych powinny podlegać przeglądom co najmniej raz w roku lub z większą częstotliwością w sytuacji zmian warunków rynkowych lub biznesowych, aby zapewnić odpowiednią dla danego banku specyfikację i stopień dotkliwości. Przeglądy powinny uwzględniać zmiany warunków rynkowych, znaczenia systemowego, charakteru, skali i złożoności działalności oraz profilu ryzyka banku, a także faktyczne doświadczenia banku w zakresie radzenia sobie w sytuacjach skrajnych.
- 8.14. Testy warunków skrajnych w odniesieniu do ryzyka koncentracji powinny:
- a) obejmować w sposób wszechstronny ekspozycje bilansowe i pozabilansowe banku, ekspozycje w portfelach bankowym i handlowym, pośrednie ekspozycje wynikające ze stosowanych zabezpieczeń, jak też ekspozycje niewynikające z zawartych kontraktów, które mogą potencjalnie wywołać ryzyko koncentracji wobec istnienia związanego z nimi ryzyka reputacji,
 - b) umożliwiać ocenę zmiany ekspozycji na ryzyko na skutek zmian tych samych lub wysoce dodatnio skorelowanych czynników ryzyka, włączając w to ryzyko wystąpienia krótkotrwałych, ale dużych strat wynikających z koncentracji z tytułu ekspozycji w ramach np. linii biznesowych lub jednostek organizacyjnych banku,
 - c) pozwalać na ocenę stosowanych metod pomiaru lub szacowania ryzyka koncentracji przez bank,

- d) uwzględniać koncentracje w poszczególnych sektorach gospodarki i regionach geograficznych,
 - e) uwzględniać współzależności pomiędzy wierzycielami ze względu na wspólnych kontrahentów, łańcuchy dostaw, stosunki współwłasności, gwarantów itp., które mogą wykraczać poza powiązania sektorowe lub geograficzne,
 - f) stanowić pomocne narzędzie do oceny wielkości możliwych ukrytych koncentracji w portfelu, ponieważ współzależności pomiędzy pewnymi ekspozycjami mogą się ujawniać jedynie w warunkach skrajnych.
- 8.15. Testy warunków skrajnych w odniesieniu do ryzyka koncentracji obejmują co najmniej:
- a) charakter działalności banku, ryzyko związane z jego działalnością biznesową, produktami finansowymi oraz źródłami finansowania i stopień podatności na warunki skrajne,
 - b) wpływ zmian sytuacji gospodarczej i sytuacji na rynkach finansowych, które mogą przyczyniać się do materializacji ryzyka koncentracji,
 - c) prawdopodobne zachowania innych uczestników rynku finansowego w sytuacji wystąpienia warunków skrajnych na rynku wraz z oceną, w jakim stopniu takie reakcje mogłyby pogłębić negatywne tendencje i zaostrzyć napięcia na rynku finansowym,
 - d) wpływ czynników makroekonomicznych na indywidualne koncentracje, np. w ramach regionu geograficznego lub sektora gospodarki,
 - e) wpływ mało prawdopodobnych, ale możliwych zmian w korelacjach pomiędzy różnymi czynnikami ryzyka oraz znaczących i nietypowych zmian powiązanych czynników ryzyka,
 - f) wpływ efektów drugiej rundy.
- 8.16. Bank należący do grupy kapitałowej – zarówno w ujęciu transgranicznym, jak i krajowym, powinien brać pod uwagę w testach warunków skrajnych istotne ekspozycje wobec podmiotów należących do grupy i oceniać zmiany poziomu narażenia na ryzyko koncentracji związanej z tymi ekspozycjami pod wpływem pogorszenia sytuacji ekonomiczno-finansowej szczególnie tych podmiotów, wobec których nie sprawuje kontroli, uwzględniając możliwe efekty zarażania w ramach grupy.
- 8.17. Rezultaty testów warunków skrajnych powinny służyć:
- a) jako podstawa do podjęcia działań naprawczych bądź mających na celu ograniczenie ekspozycji banku na ryzyko koncentracji,
 - b) jako element w procesie planowania strategicznego banku,
 - c) jako element w procesie zarządzania kapitałowego banku,
 - d) jako element praktyki zarządzania ryzykiem koncentracji,
 - e) do ustalania limitów i innych mechanizmów ograniczania ryzyka,
 - f) jako podstawa do dostosowywania i ulepszania regulacji wewnętrznych.

III. Przeciwdziałanie i ograniczanie ryzyka koncentracji

Rekomendacja 9

Bank powinien stosować zatwierdzone przez zarząd limity ograniczające ryzyko koncentracji. Limity te powinny odzwierciedlać apetyt na ryzyko, znaczenie systemowe, charakter, skalę i złożoność działalności banku.

- 9.1. Bank powinien określać limity ograniczające ryzyko koncentracji na poziomie jednostkowym i skonsolidowanym.
- 9.2. Struktura i poziom limitów ograniczających ryzyko koncentracji powinny odzwierciedlać wielkość apetytu na ryzyko banku.
- 9.3. Przyjęty poziom limitów ograniczających ryzyko koncentracji powinien być właściwie uzasadniony i udokumentowany.
- 9.4. Limity ograniczające ryzyko koncentracji powinny obejmować pozycje pozabilansowe i bilansowe.
- 9.5. Limity ograniczające ryzyko koncentracji powinny uwzględniać stosowane w banku miary i wskaźniki odzwierciedlające zarówno normalne, jak i skrajne warunki.
- 9.6. Bank powinien w szczególności rozważyć przyjęcie limitów ograniczających ryzyko wynikające z koncentracji ekspozycji wobec:
 - a) poszczególnych klientów oraz grup powiązanych klientów,
 - b) klientów działających w tym samym sektorze gospodarki oraz klientów prowadzących tę samą działalność lub dokonujących obrotu tymi samymi towarami,
 - c) podmiotów należących do grupy kapitałowej banku (w szczególności podmiotów niebędących pod kontrolą banku),
 - d) kontrahentów w ramach transakcji pochodnych, w tym np.: podmiotów sektora finansowego lub giełd,
 - e) poszczególnych produktów, rynków lub walut,
 - f) klientów z tego samego regionu geograficznego, o ile to możliwe z uwagi na zakres terytorialny prowadzonej działalności,
 - g) klientów niepowiązanych ze sobą, ale oferujących bankowi ten sam rodzaj zabezpieczenia lub zabezpieczeń oferowanych przez tego samego dostawcę zabezpieczenia.
- 9.7. W celu właściwego ustalenia poziomów limitów ograniczających ryzyko koncentracji bank powinien zapewnić sobie dostęp do odpowiednich, wiarygodnych informacji ekonomicznych i ogólnorynkowych (np. wskaźniki makroekonomiczne, branżowe, informacje dotyczące trendów gospodarczych z uwzględnieniem projekcji wysokości stóp procentowych, kursów wymiany, analizy ryzyka politycznego, ratingu itd.).
- 9.8. Bank powinien monitorować poziom oraz rozważyć ustanowienie własnych limitów w stosunku do ekspozycji wyłączanych z regulacyjnych limitów dużych ekspozycji. W przypadku stwierdzonych wątpliwości co do spełnienia kryterium wyłączenia z regulacyjnych limitów dużych ekspozycji, zaleca się stosowanie zasady ostrożności.

- 9.9. Informacja o przekroczeniu limitów powinna być każdorazowo przedstawiana zarządowi banku i zawierać przyczynę przekroczenia limitów.
- 9.10. Bank powinien rozważyć weryfikację polityki zarządzania ryzykiem koncentracji w sytuacji, gdy występują liczne przekroczenia limitów. Decyzja o ewentualnej zmianie struktury limitów powinna być uzależniona od tego, czy poziom ponoszonego ryzyka jest akceptowalny oraz od ewentualnych zmian sytuacji w regionie, sektorze gospodarki, zmian wartości zabezpieczenia wspólnego dla grupy kredytów itp.
- 9.11. Bank powinien dokonywać regularnych przeglądów limitów oraz procedur stosowanych w przypadku ewentualnych przekroczeń limitów.

Rekomendacja 10

Bank powinien zapewniać, że stosowane mechanizmy ograniczania ryzyka są adekwatne, wykonalne i w pełni zrozumiałe przez właściwych pracowników. Bank powinien upewnić się, że podczas ograniczenia ryzyka koncentracji, biorąc pod uwagę charakter i jakość mechanizmów ograniczających ryzyko, nie polega w nadmiernym stopniu na tych mechanizmach, zastępując tym samym jeden rodzaj koncentracji innym.

- 10.1. Bank powinien opracować zestaw wskaźników wczesnego ostrzegania w celu wsparcia procesu zarządzania ryzykiem koncentracji. Wskaźniki te powinny identyfikować wszelkie negatywne trendy, umożliwiać dokonanie oceny ryzyka i ewentualne podjęcie działań ograniczających ekspozycję banku na nowo powstałe ryzyko.
- 10.2. Działania ograniczające ekspozycję banku na ryzyko koncentracji mogą obejmować przykładowo:
- a) ograniczanie zawierania dalszych transakcji z danym klientem lub grupą powiązanych klientów,
 - b) ograniczanie kredytowania określonego rodzaju klientów,
 - c) obniżenie limitów w zakresie ryzyka koncentracji,
 - d) dywersyfikację aktywów,
 - e) sprzedaż niektórych aktywów,
 - f) zmianę strategii biznesowej w taki sposób, aby przeciwdziałała nadmiernej koncentracji,
 - g) dywersyfikację w zakresie przyjmowanych rodzajów zabezpieczeń,
 - h) ustanowienie nowych zabezpieczeń (np. kredytowych instrumentów pochodnych, gwarancji, subpartycypacji, umów ubezpieczenia).
- 10.3. Bank powinien rozważyć, jakie mechanizmy ograniczania ryzyka mogą okazać się skuteczne w sytuacji wystąpienia na rynku warunków skrajnych.
- 10.4. Bank powinien brać pod uwagę to, że zastosowanie danej metody ograniczania ryzyka koncentracji może wiązać się z powstaniem ryzyka koncentracji w innym obszarze.
- 10.5. Bank powinien aktywnie zarządzać ryzykiem koncentracji w celu ograniczenia możliwości pojawienia się niepożądanego koncentracji ekspozycji w portfelach, biorąc jednak pod uwagę, że tego rodzaju aktywne zarządzanie może powodować kolejne ryzyka.

- 10.6. Przyjęte przez bank zasady ograniczania ryzyka koncentracji nie powinny prowadzić do zwiększenia ryzyka kredytowego portfela ekspozycji. W szczególności dywersyfikując portfel, bank nie powinien zastępować aktywów o wyższej jakości aktywami o niższej jakości. Potrzeba dywersyfikacji jest tym większa, im niższa jest jakość aktywów.
- 10.7. Do celów ograniczania ryzyka koncentracji kompensowanie ekspozycji powinno być możliwe jedynie pod warunkiem posiadania przez bank odpowiednich umów o kompensowaniu oraz opinii prawnych potwierdzających prawną skuteczność kompensacji, jak również procedur zapewniających monitorowanie mocy prawnej i egzekwowalności kompensacji oraz posiadanie przez właściwych pracowników banku wiedzy dotyczącej zasad wyznaczania wartości ekspozycji z uwzględnieniem zasad kompensacji.

Rekomendacja 11

Bank powinien oceniać zasadność uwzględniania ryzyka koncentracji w procesie szacowania kapitału wewnętrznego.

- 11.1. Bank powinien dokonywać oszacowania kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka koncentracji na poziomie adekwatnym do poziomu ponoszonego ryzyka koncentracji.
- 11.2. Bank powinien być w stanie wykazać, że stosowana przez niego metoda szacowania kapitału wewnętrznego jest dostosowana do wielkości i charakteru ryzyka koncentracji.
- 11.3. W ocenie całkowitej ekspozycji na ryzyko koncentracji bank powinien brać pod uwagę działania mające na celu ograniczyć to ryzyko. W ocenie czynników ograniczających ryzyko bank może wziąć pod uwagę, m. in. jakość zarządzania ryzykiem (np. fachowa wiedza i znajomość lokalnych uwarunkowań), jakość systemu kontroli wewnętrznej oraz zdolność do podejmowania skutecznych działań redukujących poziom ryzyka koncentracji.
- 11.4. Oczekuje się, że im wyższy poziom ryzyka koncentracji, tym większą starannością powinien wykazać się bank uzasadniając sposób uwzględnienia ryzyka koncentracji w procesie szacowania kapitału w ramach filaru II.

IV. Monitorowanie i raportowanie w zakresie ryzyka koncentracji

Rekomendacja 12

Bank powinien posiadać system monitorowania ryzyka koncentracji, umożliwiający pozyskiwanie w szybki sposób informacji zarządczej i szybką reakcję banku na zaistniałe zagrożenia.

- 12.1. Bank powinien dysponować rzetelnymi i kompleksowymi zasadami w zakresie monitorowania i raportowania o ryzyku koncentracji, ułatwiającymi efektywne podejmowanie decyzji. Mogą one stanowić część funkcjonujących w banku zasad monitorowania i raportowania.
- 12.2. Bank powinien stale monitorować interakcje zachodzące między rynkami a gospodarką w celu ułatwienia identyfikacji i zrozumienia potencjalnego ryzyka koncentracji (zarówno na poziomie jednostkowym, jak i skonsolidowanym) oraz czynników warunkujących to ryzyko, uwzględniając efekty drugiej rundy.

- 12.3. W banku powinny funkcjonować procesy zapewniające aktywne monitorowanie i bieżące reagowanie na wszystkie istotne zmiany poziomu ryzyka koncentracji.
- 12.4. Środki używane do monitorowania ryzyka koncentracji powinny umożliwiać przewidywanie i wykrywanie koncentracji w odniesieniu do jednego lub wielu skorelowanych czynników ryzyka.
- 12.5. Bank powinien na bieżąco dokonywać oceny i dostosowywać swoją działalność do celów strategicznych, by uniknąć nagromadzenia niepożądanych długoterminowych koncentracji ryzyka.
- 12.6. Bank powinien przeprowadzać regularne analizy portfeli oraz ekspozycji, w tym analizy trendów i uwzględniać wyniki tych analiz podczas tworzenia i weryfikacji prawidłowości procedur i limitów, wskaźników wczesnego ostrzegania lub innych mechanizmów ograniczania ryzyka koncentracji.
- 12.7. System monitorowania ryzyka koncentracji powinien umożliwiać generowanie informacji i raportów pozwalających zarządowi banku prawidłowo wypełniać swoje obowiązki związane z zarządzaniem ryzykiem. Jakość, szczegółowość oraz częstotliwość gromadzonych i prezentowanych analiz powinna umożliwiać określenie przez zarząd banku, czy i w jakim stopniu realizowana jest polityka banku w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji.

Rekomendacja 13

Bank powinien posiadać rzetelny i wiarygodny system informacji zarządczej w obszarze ryzyka koncentracji.

- 13.1. Bank powinien posiadać odpowiednie zasady raportowania w obszarze ryzyka koncentracji. Zasady te powinny zapewnić dostarczanie kierownictwu dokładnych i kompleksowych informacji pozwalających na ocenę ryzyka koncentracji oraz umożliwiających podejmowanie odpowiednich działań naprawczych lub zapobiegających.
- 13.2. Sprawozdania powinny zawierać odpowiednie informacje zarówno na poziomie jednostkowym, jak i skonsolidowanym, stosownie do ustanowionej struktury limitów, charakteru linii biznesowych, zasięgu geograficznego działania i struktury organizacyjnej banku.
- 13.3. Określając zakres i częstotliwość raportowania bank powinien uwzględniać istotność i charakter czynników ryzyka, w szczególności w odniesieniu do ich zmienności, poziom apetytu na ryzyko, profil ryzyka oraz zmiany w otoczeniu banku, przy czym raporty te powinny być przekazywane zarządowi banku z częstotliwością co najmniej kwartalną.
- 13.4. Zakres raportowania powinien w szczególności obejmować:
 - a) analizę jakościową, pozwalającą na ocenę charakteru powiązań pomiędzy ekspozycjami determinującymi ekspozycję na ryzyko koncentracji, i ilościową, wykorzystującą odpowiednie narzędzia i metody pomiaru lub szacowania ryzyka koncentracji,

- b) informację na temat najważniejszych czynników ryzyka koncentracji i zastosowanych mechanizmów podjętych w celu ograniczania lub zapobiegania ryzyku,
- c) informację na temat wykorzystania i przestrzegania przyjętych limitów koncentracji,
- d) wyniki działania modeli służących do oceny ekspozycji na ryzyko koncentracji,
- e) rezultaty testów warunków skrajnych.

V. System kontroli wewnętrznej

Rekomendacja 14

System kontroli wewnętrznej w banku powinien zapewniać przestrzeganie zasad zarządzania ryzykiem koncentracji.

- 14.1. Celem systemu kontroli wewnętrznej w odniesieniu do działalności banku w zakresie ryzyka koncentracji jest przede wszystkim zapewnienie przestrzegania zasad zarządzania ryzykiem koncentracji.
- 14.2. Zarząd banku powinien zaprojektować, wprowadzić oraz zapewnić działanie adekwatnego i skutecznego systemu kontroli wewnętrznej obejmującego działalność banku w zakresie ryzyka koncentracji.
- 14.3. Rada nadzorcza powinna nadzorować system kontroli wewnętrznej w odniesieniu do działalności banku w zakresie ryzyka koncentracji i oceniać go w ramach corocznej oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej banku.
- 14.4. W ramach systemu kontroli wewnętrznej bank powinien w szczególności stosować adekwatne i skuteczne mechanizmy kontrolne zapewniające przestrzeganie zasad zarządzania ryzykiem koncentracji poprzez:
 - a) odpowiedni podział obowiązków w banku w ramach wewnętrznej struktury w banku,
 - b) weryfikację stosowania procedur dotyczących zarządzania ryzykiem koncentracji, w tym weryfikację i rejestrowanie wszelkich odstępstw od stosowania tych procedur,
 - c) weryfikację struktury i poziomu limitów ograniczających ryzyko koncentracji, zasad ich zatwierdzania oraz podejmowania działań zapobiegających ich przekraczaniu.
- 14.5. Istniejąca w ramach systemu kontroli wewnętrznej komórka audytu wewnętrznego powinna, w sposób niezależny i obiektywny, badać i oceniać adekwatność i skuteczność systemu kontroli wewnętrznej w odniesieniu do działalności banku w zakresie ryzyka koncentracji.

VI. Zarządzanie ryzykiem wynikającym z interakcji pomiędzy koncentracjami w ramach tego samego oraz różnych rodzajów ryzyka

Rekomendacja 15

Bank powinien stosować zintegrowane podejście do zarządzania ryzykiem koncentracji, uwzględniając ryzyko wynikające z interakcji pomiędzy poszczególnymi koncentracjami

w ramach tego samego rodzaju ryzyka oraz ryzyko wynikające z interakcji pomiędzy koncentracjami w ramach różnych rodzajów ryzyka.

- 15.1. Stosowane przez bank procedury zarządzania ryzykiem koncentracji powinny nie tylko uwzględniać koncentracje w ramach ryzyka kredytowego, ale również w ramach ryzyka rynkowego (w tym walutowego), operacyjnego, płynności i finansowania oraz współzależności pomiędzy koncentracjami w ramach tego samego rodzaju ryzyka, jak i w ramach różnych rodzajów ryzyka.
- 15.2. Koncentracje występujące w ramach różnych rodzajów ryzyka powinny zostać uwzględnione indywidualnie w procesie zarządzania ryzykiem koncentracji lub zostać włączone do zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, obejmującego identyfikację, pomiar lub szacowanie, kontrolę, monitorowanie i raportowanie o ryzyku.
- 15.3. Bank powinien posiadać systemy wewnętrzne służące do identyfikacji koncentracji w ramach poszczególnych rodzajów ryzyka oraz umożliwiające uwzględnianie współzależności pomiędzy różnymi rodzajami ryzyka wynikających ze wspólnych lub silnie dodatnio skorelowanych czynników ryzyka.
- 15.4. W procesie identyfikacji i pomiaru lub szacowania ryzyka koncentracji bank powinien uwzględniać wszystkie aspekty ryzyka koncentracji:
 - a) przeprowadzając analizy w przekroju różnych rodzajów ryzyka,
 - b) poprzez rozpoznanie interakcji pomiędzy koncentracjami w ramach tego samego rodzaju ryzyka oraz różnych rodzajów ryzyka, obejmujących:
 - ryzyko kredytowe,
 - ryzyko rynkowe (w tym walutowe),
 - ryzyko operacyjne,
 - ryzyko płynności i finansowania,
 - c) uwzględniając różne metody i środki pozwalające na uchwycenie wszystkich aspektów ryzyka koncentracji i współzależności występujących pomiędzy koncentracjami w ramach tego samego rodzaju ryzyka oraz różnych rodzajów ryzyka, np. rozbudowując testy warunków skrajnych, tak by uwzględniały korelacje pomiędzy ekspozycjami, uzupełniając analizy ilościowe o odpowiedni komentarz o charakterze jakościowym czy uwzględniając interakcje w modelowaniu.
- 15.5. Bank powinien uwzględniać w testach warunków skrajnych możliwe interakcje pomiędzy koncentracjami w ramach tego samego i różnych rodzajów ryzyka.
- 15.6. Bank powinien posiadać limity koncentracji uwzględniające współzależności w ramach poszczególnych rodzajów ryzyka i pomiędzy nimi.
- 15.7. Biorąc pod uwagę modele stosowane przez bank, alokacja kapitału względem ryzyka koncentracji jako odrębnego rodzaju ryzyka w ramach filaru II (pokazanie oszacowanego kapitału na ryzyko koncentracji jako jednej kwoty) może nie być możliwa. Jednakże, w przypadku, gdy bank w procesie szacowania kapitału wewnętrznego uwzględnia ryzyko koncentracji, oszacowanie kapitału wewnętrznego powinno obejmować ryzyko wynikające z interakcji pomiędzy poszczególnymi koncentracjami w ramach tego samego rodzaju ryzyka oraz wynikające z interakcji pomiędzy koncentracjami w ramach różnych rodzajów ryzyka.

- 15.8. Bank powinien na bieżąco monitorować koncentracje w ramach poszczególnych rodzajów ryzyka, jak i interakcje pomiędzy koncentracjami w ramach różnych rodzajów ryzyka.
- 15.9. Zakres raportowania banku powinien zostać rozszerzony o analizę jakościową i ilościową na temat ryzyka koncentracji w ramach tego samego rodzaju ryzyka oraz różnych rodzajów ryzyka.
- 15.10. System kontroli wewnętrznej banku powinien zapewniać przestrzeganie zasad zarządzania ryzykiem koncentracji w ramach różnych rodzajów ryzyka.

SPIS TREŚCI

Wstęp	Str. 2
Słowniczek pojęć	Str. 5
Spis Rekomendacji	Str. 6
I. Zarząd i rada nadzorcza	Str. 8
II. Identyfikacja, pomiar lub szacowanie ryzyka koncentracji i narzędzia wspierające proces zarządzania ryzykiem koncentracji	Str. 10
III. Przeciwdziałanie ryzyku koncentracji i ograniczanie ryzyka koncentracji	Str. 16
IV. Monitorowanie i raportowanie w zakresie ryzyka koncentracji	Str. 18
V. System kontroli wewnętrznej	Str. 20
VI. Zarządzanie ryzykiem wynikającym z interakcji pomiędzy koncentracjami w ramach tego samego oraz różnych rodzajów ryzyka	Str. 20

Opracowano:
w Departamencie Regulacji Bankowych, Instytucji Płatniczych i Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych UKNF